

ТРИЗЕНБІК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT UKRAÏNIENNE

Число 35 (585) Рік вид. XIII. 12 вересня 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 12 вересня 1937 року.

«Складаю цей вінець на гробі незломного борця за незалежну українську державність Симона Петлюри від Української Парламентарної Репрезентації в Польщі. Нехай цей момент буде символом всеукраїнського єднання в змаганнях за відродження Української Державности, нехай він буде проречистим доказом соборницьких зусиль і боротьби Української Нації за здійснення найвищого її ідеалу — Незалежної Української Держави».

Ці короткі, але сильні слова промовив, складаючи вінець на гробі святої пам'яті Симона Петлюри. Голова Української Парламентарної Репрезентації п. В. Мудрий. Вони, як найкраще, виявляють глибокий зміст того, неначе зовнішнє простого, але внутрішнє величнього акту, що його доконано було в неділю, 5 вересня с. р., на кладовищі Монпарнас на могилі, яка стала «символом всеукраїнського єднання в змаганнях за відродження Української Державности».

Луна акту того, що глибоко зворушив присутніх, розійдеться далеко світами, озиваючися повсюди, де б'ється українське серце, зміцнюючи в ньому віру у власні національні сили, скріплюючи на душі, стверджуючи певність в остаточній перемозі.

Поклін національному героєві од тих мільйонів наших земляків, які живуть на рідній землі в Польщі, що його отими прекрасними квітами, отими глибокими словами склав Голова Української Парламентарної Репрезентації, — безперечно факт великої

політичної ваги: він позначає собою поважний крок наперед на шляху до консолідації всіх живих сил нації, об'єднаної одним спільним ідеалом.

* * *

Нагла смерть Любченка, голови совіта комісарів на окупованій Україні, ще раз ставить крапку над «і» у московсько-українських відносинах. Вірний з вірних, певний з певних, покірний наймит Москви, слухняний пахолок Сталіна — і той не витримав. І того призвели до смерті: чи зійшов він із світу сам, чи звели його ті, кому він віддано служив — все одно. Ця смерть, викриваючи ще раз наочно саму суть московської безкрайно-імперіалістичної, без ушину централістичної політики на підбитій збройною силою Україні, і в очах світа виявляє неможливість якогось симбіозу між Україною і Москвою. Являється вона — та смерть — логічним вислідом тієї стадії, в якій опинилися зараз відносини між пануючою Москвою і поневоленою Україною.

Та коли той кінець кривавий такого заслуженого перед Москвою слуги не може здивувати тих, хто знає справжнє становище у великій в'язниці народів, що зветься ССРСР, то дуже характерно, що самогубство Любченка викликало і в чужій пресі відгуки, які свідчать про зріст зрозуміння дійсної ситуації на Україні. Так, наприклад, в Парижі про це пишуть «Excelsior», «Le Journal», і останній в числі з 4 вересня зауважує: «Кожного иншого часу самогубство голови уряду країни завбільшки, як Франція, викликало б у світі глибоке зворушення, але після двох процесів троцькистів, після справи Тухачевського ніщо з того, що діється в країні «отця народів», не дивує Захід»...

Але газета вважає, що подія та — смерть голови українського совнаркому — заслуговує на докладніші коментарії, і цілком справедливо зауважує: «Не йде цього разу річ про драму індивідуальну, але про драму цілого народу».

Фото Безуглий

**Покладення вінка на могилі св. пам. С. Петлюри
од Української Парламентарної Репрезентації у Польському Сеймі**

Вінок складає Голова Української Парламентарної Репрезентації, віцепрезидент Сейму, п. Посол В. Мудрий (зправа). Зліва — п. Сенатор О. Луцький.

**УКРАЇНЬКА ПАРЛАМЕНТАРНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ
НА ПОШАНУ СИМОНОВІ ПЕТЛЮРИ**

В неділю, 5-го вересня, о 10 год. 30 хв. вранці Голова Української Парламентарної Репрезентації в Польщі п. В. Мудрий поклав на могилі св. пам. С. Петлюри вінець із живих квітів з таким написом на національних стрічках: «Незломному борцеві за державну незалежність С. Петлюри — Українська Парламентарна Репрезентація (УНДО) 5 вересня 1937».

Фото Безуглий

**Вінок од Української Парламентарної Репрезентації
на могилі св. пам. С. Петлюри**

На ту годину прибув на могилу тако-ж сенатор п. Остап Луцький. З польської делегації на конгрес Міжпарламентарної Унії був присутній посол до Союму граф Хоїнський-Дідушицький.

Коло могили зібралися: п. п. В. Прокопович, проф. А. Яковлів, ген. О. Удовиченко, голова Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції М. Шумецький з генеральним секретарем п. П. Йосипишиним. Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції представляв, крім голови його, генеральний секретарь М. Ковальський. Далі — члени Військового Т-ва та громадяне паризької української колонії. Пресу представляли: українську — постійний кореспондент «Діла» д-р Ю. Студинський та секретарь редакції «Тризуба» інж. С. Нечай, польську — телеграфне агентство ПАТ в особі директора його відділу в Парижі п. Свенціцького.

В головах могили стали прапори Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції та Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

Склавши вінець, п. президент Мудрий сказав наступне слово: «Складаю цей вінець на гробі незломного борця за незалежну українську державність Симона Петлюри від Української Парламентарної Репрезентації в Польщі. Нехай цей момент буде символом всеукраїнського єднання в змаганнях за відродження української державности, нехай він буде проречистим доказом

соборницьких зусиль і боротьби Української Нації за здійснення найвищого її ідеалу — незалежної Української Держави».

Хор Військового Т-ва виконує «Вічну пам'ять». Прапори схиляються в жалібному салюті.

Хвилина мовчання... І коротку, повну великого змісту церемонію, що глибоко зворушила присутніх, скінчено.

НА ВНУТРІШНІХ ФРОНТАХ ССРСР

Чисельні відомості, які подає совітська преса про значне поширення й погравлення боротьби між Московщиною та поневоленими націями на різних фронтах, викликають де-які поважні питання політики й тактики цієї боротьби з одного і з другого боку. Між ними повстає тако-ж питання про те, чому сучасний московський уряд не в стані допровадити чужі нації до того стану національно-політичної летаргії, в яким їх міг тримати десятки років царський уряд. Головні причини цього очевидно наступні: Європейська війна і події 1917-21 р. р. на теренах колишньої Росії включили справу чужих націй ССРСР в сферу політичного життя Європи; війна й большевизм зруйнували ті господарські умовини, які були основою національно-політичної летаргії поневолених націй старої Росії; старий московський уряд жадав від поневолених націй, щоб на «всіх язиках» всі мовчали; це кінчилось, як відомо, розбиттям старої Росії; отже цілком природне, коли кремлівські можновладці жадають, щоб ці нації не мовчали, а промовляли «на всіх язиках» до Європи на користь большевицької Московщини. Старий московський уряд вдоволявся пасивною лояльністю чужих націй, большевицький уряд Московщини жадає від них активної лояльності. Старий уряд вдоволявся загальним зовнішнім гнобленням, сучасний уряд намагається дістатися до самих центрів національного опору, намагається не лише знищити їх, а й витворити одночасно помічні осередки підтримання й розвитку московського імперіялізму.

Ці завдання Кремлю стоять в очевидній суперечності й до внутрішніх сил московського націоналізму й до матеріальних засобів большевицької держави. «Соціалістичні» злидні, розуміється, безмірно більші на окупованих землях, ніж на самій Московщині; але поневолені нації мають перед собою передусім негативне завдання зруйнувати московську в'язницю народів, тоді як москвини намагаються збудувати фортецю московського імперіялізму в межах ССРСР і в Європі. Але руйнування національних осередків з відбудовою матеріальних і інтелектуальних основ московського націоналізму в межах безмірно централізованої, уніфікованої, задубілої в своїх бюрократичних формах держави поєднати абсолютно неможливо. Це доводять, між іншим, дуже яскраво цьогорічні жнива, про які мова буде нижче.

Коли старий московський уряд значного чуття й розуміння дійсності ніколи не виявляв, то большевицький уряд, не зважаючи на свою манію статистики, яка зрештою дійсності тако-ж не все відповідає, перебуває в стані засліплення, що межує із справжнім політичним божевіллям. Було б хибно припускати, що ціла сталінська конституція є лише звичайною комедією для внутрішнього й зовнішнього вжитку. В своїй несамовитій уяві московські олігархи очевидно представили собі, що московський націоналізм в стані дістатися шляхом «демократичних» реформ до життєвих центрів поневолених націй і витворити нові кадри большевицьких яничарів, які разом із московським урядом відновлять і скріплять партійну й совітську бюрократію. Але дійсність приготувала кремлівським «мрійникам» гірке розчаровання. Большевицькі реформатори станули властиво перед двома завданнями, з яких виконання одного виключає виконання другого. Довелося переводити «чистку» рівнобіжно і совітсько-большевицької бюрократії, і населення окупованих земель, себ-то в значній мірі об'єднати місцеву бюрократію з чужонаціональним населенням у спільній боротьбі проти центрального московського уряду. Опинившись в такій тяжкій ситуації і не маючи можнсти пристосувати свою тактику до неї, уряд просто втік од дійсності, заховавшись за цілком вже безглуздою байкою про чужоземну інтервенцію, про фашистівських шкідників, шпівнів, діверсантів, що уряджують залізничні катастрофи, годують робітників гнилими ковбасами, дають подорожнім на двірцях воду, затросну сірчаним квасом і т.ин. Але цією дурною байкою уряду не пощастило нікого обдурити ані в межах ССРСР, ані в Європі. Ясно було властиво всім, що нову хвилю несамовитого терору викликала безсумнівна поразка сталінських «демократичних реформ».

Терор, з одного і «демократичні реформи» з другого боку, викликали паніку і замішання в шерегах партійної й совітської бюрократії, наслідком цього збільшилась справді «самодіяльність» населення, передусім чужонаціонального, але зовсім не та, якої чекав і бажав московський уряд. Опір чужих націй зріс дуже поважно на господарським, культурним і політичним терені. Опір селянства в часі жнив у хліборобських районах чужонаціонального півдня був значно міцніший, ніж торік. Моторово-тракторні станції до жнив не були пригатовані. Жнива розпочато й закінчено пізніше, ніж торік, незважаючи на те, що кліматичні умови були наскрізь сприятливі, а кількість хліборобських машин було збільшено виробом минулого року. Боротьба колхозів проти зненавиджених комбайнів допроварила до фінансового краху моторово-тракторні станції на Україні, в Азовсько-Чорноморським і в Орджонікідзівським краю. Вони не були в стані оплатити комбайнерів і трактористів навіть за минулий рік. Дотичні борги де-яких областей перевищують 8 мільйонів руб. В багатьох районах комбайни псувалося і палилося немилосердно. В багатьох колхозах комбайнери не діставали ані приміщення,

ані поживи, але зустрічали всі можливі перешкоди при своїй праці. Втрати збіжжя при жнивях сягали в де-яких колхозах до 15 відс. цілого врожаю. Дуже багато збіжжя згинуло й гине далі при транспорті, який селянство саботує не менше, ніж роботу комбайнів. «Взірцева» господарка совхозів оказалась значно гіршою, ніж колхозів. На Білорусі розв'язано 138 совхозів, а їх землі передано колхозам. Зменшення обов'язкового постачання збіжжя з 2,8 на 2,1 сотнарів збіжжя на гектар, даровання старих боргів постачання, зменшення на половину постачання молока державі на Білорусі та де-які інші дрібні полегчення збільшили так-же мало прихильність населення до московського уряду, як скасування майже всіх головних тягарів обов'язкового постачання в Далеко-Східнім краю, де лютує тепер терор серед залізничників і цілого населення.

Статистичних дат про московські поразки на окупованих землях на сільсько-господарським фронті, на жаль, нема, але українській пресі було подано свого часу офіційні статистичні дані про поразки московського хвижацтва в Донецьких копальнях угля і заліза, на азербейджанських джерелах нафти, на бавовняних ланах Узбекистану і Таджикистану й т. д. протягом минулого півріччя. Ті перемоги коштували справді цим націям великих жертв людьми й майном. І саме через те, що голод мабуть буде завжди більше загрожувати поневолені нації, ніж москвинів, вирішною являється, очевидно, боротьба на національно-політичнім фронті, від якої залежить перемога й на всіх інших фронтах. З огляду на те, що Єжов викриває диверсію навіть по енциклопедичних словниках, в математичній термінології і в театрі, національно-культурний фронт є лише одним із відтинків національно-політичного фронту. А на цім фронті нема справді установи, від ЦК «національних» совітських республік до редакції останньої друкованої шмати, що зветься «стінною газетою», де Москва не зазнала б болючих поразок. Ціла совітська преса голосила проти «надмірного захоплення» господарськими справами та проти занедбання «політичної роботи», розуміється, — майже виключно на окупованих землях. «Заохочувати» до цієї роботи має головню урядовий терор. Але численні «чистки» довели в багатьох випадках, що на місце усунених бюрократів не приходили люди, що могли б вдоволити Москву. Разом з тим терор викликав справжню масову втечу спеціально з низового апарату. «Втрати» партійних легітимацій не припиняються, незважаючи на те, що за це загрожують кари. Преса пригадує даремно, що «втрачені» легітимації можуть дістатися до рук «шпівнів». У всякім разі набути партійну легітимацію зважуються тепер переважно люди, що мають здібність і можливість зробити з неї відповідний, хоч і небезпечний ужиток. Але таких очевидно небагато. Протягом останніх 8 місяців 80 відс. низових організацій Харківщини й Київщини та 90 відс. їх в Азербейджані не прийняли ні одного нового члена. Такі-ж самі відносини в Азово-Чорноморщині та по де-яких інших областях («Правда, 10. VIII. 37).

Незвичайно характеристична тако-ж криза партійної преси поневолених націй. Про це пише, між иншим, та-ж сама «Правда», зокрема про київських «Комуніста», «Пролетарську Правду» та інші органи, яким вона закидає, що по їх редакціях сидять «вороги народа, ганебні шпіони і зрадники». Вони поборюють робкорів, селькорів і дописувачів із «шерегів славетної червоної армії», відкидають їх дописи, не відповідають на їх листи і не заступаються, коли їх «цькують і переслідують». Отже на місцях ставляться до цих большевицьких писак і агентів не краще, ніж по редакціях.

Про відносини в київськiм радіо писалося досить не лише в совітській, а і в національній українській і в чужинській європейській пресі. Як повідомляє «Правда», «вороги порядкують біля мікрофонів і в Харькові, і в Донбасі, і в Чернигові, і по інших містах України. Такі-ж ганебні відносини панують і в деяких інших республіках та областях. На Білорусі, наприклад, трапляються такі «помилки», що замість «антифашистівської» боротьби говорять про «фашистівську» боротьбу. В Мінську в день смерті Леніна розкидалося ганебні дотепи. В часі суду над П'ятковим гралося жалібний марш і т. ин.» Характеристично, що в київськiм радіо запровадила «лад» не місцева влада. По трьохкратній інтервенції «Правди» та по подорожжі «безпартійного громадянина» Шухмана до Москви, було усунено і Кулика, і його наступника Грекуна, і членів радіового комітету Радіна, Губермана і Спектора та де-яких інших і було прислано 8 нових московських агентів для «скріплення Комітету».

Уперті «бої» відбулися й на українськiм судовім «фронті», в яких Криленко від квітня до липня провадив безуспішні атаки на «наркомюст» совітської України в справі усунення «волоцюг і злочинців» з по-між українських народніх судей, а «Ізвестия» нападали і на Криленка, і на «наркомюст».

Боротьба на фронті українського шкільництва не вгає від часу Скрипника, але незвичайно потішаючим фактом являється те, що московський уряд спромігся розпалити боротьбу і в шкільництві Білоруси, мало не засудженої було на національну смерть в царській Росії. Боротьба розвинулась уже в квітні, коли директор Копиловської школи, очевидно тако-ж «безпартійний громадянин», Шапіро, написав до «Правди» лист про «націоналістичні ухили в школах Білоруси», в якім обвинувачував наркомпрос совітської Білоруси в тому, що він усуває московську мову з шкільного навчання. Нагоду до нового московського наступу дало перевірення якості білоруського учительства. «Правда» обвинувачує керманича атестаційної комісії, члена Білоруської Академії Наук Панкевича та інших «буржуазних націоналістів», що вони виключають з учительського складу комсомольців та взагалі «порядних і відданих» людей і заступають їх «націоналістами». Справді, з перевірених 13.332 учителів усунено 1.328, а про по-над 5000 було заявлено, що вони на учителів не надаються...

Але ціле це перевірчення скасував ЦК КПББ на жадання Москви, і дав таким чином добрий доказ «самостійности» БССР.

Подібних відомостей було подано протягом цього літа дуже багато в українській пресі. Вони доводять яскраво, що боротьба чужих націй ССРСР проти Москви розвивається невпинно і в комсомолі, і в осоавіахімі, і в робітничих спілках, і в кооперативних організаціях та на всіх інших теренах суспільного життя. Ані терор, ані «демократичні» реформи цієї боротьби не спиняють і не спинять. Вона розвиватиметься на всіх внутрішніх фронтах ССРСР аж до побідного кінця.

М. Данько

ПЕРЕСТОРОГА УКРАЇНСЬКОГО ШЛЯХТИЧА ТЕОФІЛА БОБРОВИЧА З Р. 1668 *)

Божою милостію великого государя, царя і великого князя, Олексія Михайловича і т. д. (повний царський титул) всьому старшому й молодшому Війська Запорізького (товариству) і всьому посполитому, християнському, на Україні сушому, народу, едноутробній милій братії моїй од Господа Бога здоров'я й мирного пожиття щиро бажаючи, — до відома подаю, що, діставшись од многих літ, на моє плакане нещастя, до Московської держави, постійно пам'ятав я про осиротілу неньку свою, нашу спільну Отчизну, де я народився, розум і науку здобув, надто про насолоду волі золотої, день і ніч покою не мав, ревно жалів та серцем болів про її добро, душею й думкою бажав їй утіхи й спокою; яко вірний син її, всіма силами, що дав мені Бог, міркував і старався розвідати й допомогти. І хоч бачив багато найгірших для України хитрощів в таємних постановах та наказах, однак до часу мовчав, біль в серці ховаючи та постерігаючи, чим все кінчиться.

Нині-ж великі монархи — його царська величність та його королівська милость — склали мирову угоду, присягою скріплену, і бідну Україну поділили між собою так, що цей бік Дніпра — цареві Московському, а той бік — королю польському віддано; і це зроблено для того, щоб по частинах прибрати до рук, а потім, накинувшись усіма силами, уярмити люд православний, християнський, Військо Запорізьке та старовинні славні міста запорізькі, жінок, дітей і немовлят мечем, або вічною, гірше єгипетської, неволею московською сплюндрувати й знищити, города й села з церквами Божими, зо всіма їх святощами вогнем спалити та в пустелю обернути, щоб там тільки дикий звір та всякий гад гніздився.

*) До лекції проф. А. Яковлева в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі 4 вересня с. р. (Див. відділ хроніки, стор 27).

Зобачивши, яку долю приготовано милій Отчизні моїй, не можу вже далі таїти цього в серці, не можу далі мовчати про пролиття невинної крові, про неволю душ християнських, про пагубу всім вам, старшим і молодшим, батькам і матерям, одноутробному братству моєму посполитому Українському, по обох боках Дніпра суцьому. Оголошую, віщую й застерігаю, щоб усі ви, міцно зв'язавшись союзом любови й ласки братерської, твердо й непохитно стояли та не піддавались на розіслані царські грамоти й слова його м'ягкі, елеєм умашені (стріли бо вони суть), спрямовані на обман, на неправду, щоб поділити вас та до себе приєднати і до рук взявши знищити. Не піддавайтесь і не сподівайтесь чогось доброго з того замирення, бо вас, що всюди в бсях бороните їх своїми головами, коли до миру приходять не тільки не пускають договоряться, ба й жадних умов вам не оголошують; а то через те, що ні про що інше з ляхами трактують і торгують, тільки як би вас, до рук прибравши, вольності зламати і ні в що обернути. Так і цей мир, що для цілої України загибель приносить, від небіжчика Брюховецького, хоч він і боярин був, приховано було. Так само й Хмельницького тільки словами, подарунками й обіцянками манили, щоб із військом запорозьким поперед проги ворога йшов, а самі з ляхами потайки договорювались про знищення В. З. й про загибель цілої України. Однак небіжчик Брюховецький, яко боярин сикліту царського, що мусів знати всі наради й таємниці царські, вивідав і цю велику й страшту таємницю, що той бік Дніпра з преславною основою віри нашої, великим Києвом, з монастирями, преподобних отців мощами й усіма святинами ляхам поступлено, навіки віддано. Віддадуть незабаром, бо все-ж і великий боярин, Петро Василевич (Шереметьєв), з Києва забирається й здаті його ляхам готується; з церков пороблять західні костели, щоб остаточно все вигубити й викоренити могли. На цьому злому ділі таємну присягу склав сам цар з двома сзуйтами у Москві та вислав наперед вел. боярина Нащокіна з чималим військом не для чого іншого, тільки щоб взяти небіжчика Брюховецького до столиці, всіх мешканців, що на той час під його рукою були, в неволю московську погнати, а Київ ляхам віддати. І коли б небіжчик, один за всіх кров свою проливши, не перестеріг, були б ви всі під цей час в неволі московській! Бо як оголошено в царській грамоті, цар не шкодував великих грошей для цього і полякам багато роздав, щоб як грибів вас побрати і як невинних овечок на жертву й вічну неволю поспішаючи загнати. Як був колись на цім боці Дніпра один тільки полк; так і тепер буде, а решту скасувати наказано й бідну Україну сплюндрувати ухвалено. Від такої загибелі милу свою Отчизну, де народився, і вас всіх, рідних мені, варую й відвожу!

Тепер ви між собою, тоб-то з тим боком Дніпра, за помічку Божою об'єднались, то так вкупі й перебувайте, роз'єднати себе солодкими словами грамот не пускайте і таємним намірам, що готують вам вогонь, і меч, і вічну неволю, не піддавайтесь!

Про таку для вас усіх і для милої Отчизни уготовану загибель з болем раненого серця кричу й вішую! Бо коли я замовчу, каменіє возопіють! «Аще забуду тебе, Єрусалиме»,— ненько моя, мила Отчизно, бідна Україно, «забвена буди десниця моя», якою добра твого ради оце пишу. «Прилипни язик мій до горла мого», яким Тобі і всім твоїм милим синам, єдноутробній братії, всьому християнському народові, в Україні сушому, оголошую! «Аще не пом'яну тебе» не боячись, хоч би оцей мій лист перестороги до рук монархів — царя й короля — дістався, готовий бо не тільки постраждати, але й померти. Бо ліпше мені одному, цю пересторогу подавши, за всіх вас здоров'я, за вольності, церкви Божі й святині життя покласти, ніж би вас всіх несвідомих мечем та огнем знищили, в тяжку забравши неволю!

Бійтеся тільки Створителя свого й Вседержителя, Господа-Бога, дбайте про своїх дітей і жінок, паче-же цілість милої Отчизни, церков Божих помноження й золоті вольності свої любіте, правдивим словам моїм і правдивій пересторозі моїй вірьте, улєсливим грамотам і словесним намовам порвати братерську згоду з тим боком та поділитись не піддавайтесь, а в міцній згоді, любові й ласці єднодумно й єднодушно перебуваючи й усіма силами взаємно допомагаючи, до смерти за себе стійте, як і я за милу свою неньку, заплакану Отчизну і за всіх вас готуюсь муки прийняти!

Побачите тоді, що й сам Господь Бог не стерпить, щоб церкви святі було спустошено та в костели обернуто, а добро ваше і ви самі пішли в тяжку єгипетську неволю, для вас підготовану. Він знищить «раду князів», подасть вам силу, міць і поміч зло подолати й мирно та тихо в добрі й пошані пожити, чого й я всім вам в цій моїй пересторозі від щирого серця бажаю! Це моє писання, явно перед всіма прочитавши, розсилайте город до города, місто до міста, всюди, щоб усі читали, щоб усі, відаючи про підготовану загибель, знищити себе не давали.

Писано в граді Путивлі, літа Божого 7177, октябрю 7 дня. Всього добра вам бажаючий, присланий його ц. прєсв. велич. шляхтич Теофіл Бобрович *).

*) Переклад з оригіналу на московську мову надруковано в Актах ЮЗР т. VII, ч. 32 і т. VIII, ч. 12.

НА УВАГУ УКРАЇНЦЯМ, ЩО ІДУТЬ ДО ПАРИЖА НА ВИСТАВУ

На міжнародню виставу в Парижі з'їздяться люди звідусіль, чимало збирається й українців з рідного краю та з еміґрації. Землякам нашим слід пам'ятати, що в чужому місті є українське культурне огнище — Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі, 41, rue de la Tour d'Auvergne. Paris-9.
Телефон: TRU 53-36.

УКРАЇНЬСЬКА НАУКОВА АСОЦІАЦІЯ («УНА»)

10 квітня с. р. у Празі відбулися загальні річні збори Української Наукової Асоціації для заслухання річних звітів Управи, Наукової Ради, доповіді Ревізійної Комісії та обрання функціонерних органів на біжучий рік.

Відкриваючи збори, голова УНА запропонував вшанувати пам'ять померлих членів — проф. академіка Ф. Щербини та проф. І. Шереметинського, які були фундаторами УНА і приймали живу участь в його науковій праці.

В представлених на збори звітах подано відомості про чинність УНА в 1936 році. Склад членів протягом року збільшився до 48 прийняттям інж. С. Колубаєва. За відчитний рік по різних відділах Асоціації виголошено було наукових доповідей: на відділі наук гуманітарних — 6, права та суспільних наук — 3, технічно-економічних наук — 8, наук природничих — 2, разом на всіх відділах — 19.

Теми доповідей і докладчики розподілялися по окремих відділах так. На гуманітарному відділі: п. проф. А. Яковлів — «Одна політична прокламація з XVII віку»; д-р О. Іванів — «Психологічна аналіза неуспішності дітей у школах»; проф. А. Яковлів — «До питання автентичності статей Б. Хмельницького в редакції 1659 року»; д-р О. Іванів — «Причини неуспішності у студіях шкільної та академічної молоді і психологічна їх аналіза»; проф. С. Сірополко — «Кієво-Могилянська Академія»; доц. В. Січинський — «Найновіші російські праці про початок українського друкарства». На відділі права та суспільних наук: доц. О. Бочковський — «Проблематика Європи»; д-р Є. Наливайко — «Жиди в Палестині»; проф. М. Славінський — «Національні елементи в середньвічній українській літературі». На відділі наук економічно-технічних: проф. В. Іванис — «Південна чорна металургія та її значіння»; лект. В. Сочинський — «Проблема білкових кормів на Україні»; проф. В. Садовський — «До питання про джерела сучасного безробіття в ЧСР»; інж. С. Колубаїв — «Новітні способи боротьби з шкідниками»; проф. Б. Мартос — «Обороті крамниць споживчих товариств Центрального Союзу ЧСР»; проф. М. Добриловський — «Золото чи папір»; проф. Л. Грабина — «Технічний тип внутрішньої колонізації в ЧСР»; проф. К. Мацієвич — «Стан сільського господарства на Україні в добу після суцільної колективізації». На відділі природничому: проф. Б. Лисянський — «Борова теорія атома, як логічний етап у розвитку сучасної фізики»; доц. Є. Малик — «Мандрівка звірят».

Значно слабшою була видавнича діяльність Асоціації. Через брак коштів, УНА в 1936 році спромоглася видати лише одно число «Наукової Хроніки», в якому подано відомості про діяльність УНА за роки 1934 і 1935. З метою збільшити матеріальні засоби Асоціації, Управа її звернулася із відповідним проханням до Офі-

су Нансена та інших міжнародних установ, що уділяють допомогу аналогічним інституціям. Як що ці заходи дадуть позитивні наслідки, то УНА зможе значно ширше налагодити свою наукову працю, а тако-ж приступити до систематичного видавання «Наукової Хроніки» і розпочати видання давно задуманого «Словника українських учених».

До Управи УНА на 1937 рік обрано: на голову — проф. К. Мацієвича, на заступника голови — проф. А. Яковлева, секретаря — проф. Л. Грабину. Склад Наукової Ради: голова — проф. К. Мацієвич; голови відділів — гуманітарного проф. А. Яковлів, права і суспільних наук — проф. М. Славінський, технічно-економічних наук — проф. В. Садовський, природничих і математичних — проф. С. Комарецький. Представники відділів: проф. С. Сірополко, доц. О. Бочковський, проф. В. Мартос, і проф. Лисянський. До ревізійної комісії увійшли: проф. В. Мартос, доц. д-р В. Січинський і ген. В. Петрів.

13-ий ЧЕРГОВИЙ З'ІЗД СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФРАНЦІЇ

14-15-го серпня с. р. в помешканні Генеральної Ради в Парижі, відбувся 13-ий черговий з'їзд Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції. У просторій кімнаті, де відбувався з'їзд, великий портрет св. пам. Головного Отамана Симона Петлюри, оздоблений національними прапорами, обік якого стояли прапори Союзу й Громади в Кресо.

Перед початком з'їзду настоятель Української Православної Церкви у Франції о. прот. І. Бриндзан одслужив молебен при великій кількості гостей.

З'їзд почався о год. 15.30. Відкриваючи його голова Генеральної Ради п. М. Шумицький привітав п. п. делегатів і звернув увагу з'їзду на серйозність біжучого моменту, що бимагає від нас напруження сил та кличе нас до єднання. У страшних умовах живе наш нарід на поневоленій Батьківщині, а наші утруднення тут на чужині хоть і великі, але, в порівнянні, остільки малі, що на них не треба звертати уваги. Ми повинні жити у згоді, з'єднати всі наші сили, щоб бути корисними для нашої Батьківщини на чужині, а коли прийде час і у себе, на вільній Україні.

Передусім для перевірки мандатів делегатів обрано було мандатну комісію в складі: п. п. В. Силенка, М. Левицького і Г. Маслоюка. Після затвердження з'їздом докладу мандатної комісії обрано було президію з'їзду в складі: голови — п. М. Левицького, заступника голови — п. В. Силенка, й секретаря — п. П. Йосипишина. Далі зачитано було привітання від Голови Ради Міністрів Уряду УНР і почесного члена Союзу п. проф. В. Прокоповича, Редакції «Тризуба», Української Дипломатичної Місії у Франції, Українського Центрального Комітету в Польщі, Спілки Українських Военних Інвалідів у Польщі, від Громад у Греноблі, Діжоні, Тулузі, Оден-ле-Тіші, п. М. Ковальського, п. М. Кузя та инш.

З'їзд доручив Генеральній Раді від його імени привітати: Пана Головного Отамана А. Лівильського, Голову Ради Міністрів Уряду УНР п. Проф. В. Прокоповича, Пані Отаманову О. Петлюрову, Міністрів закордонних і

внутрішніх справ Франції та префекта Парижа, а тако-ж подякувати всім, хто з'їзд привітав.

Генеральною Радою представлено було з'їздові на затвердження прийняття до складу Союзу нових організацій: Української Колонії в Кресо і його околицях та Громаду Українських Емігрантів у Парижі, які й було затверджено членами Союзу. За протигромадську діяльність і розкладову працю серед української еміграції у Франції виключено із складу Союзу Українську Громаду в Парижі.

Після того склали звіти про діяльність своїх Громад: голова Управи Громади в Шалеті—п. Бацуца, голова Управи Ліонської Громади—п. Гусак, голова Управи Кнютанзької Громади — п. Силенко, делстат Громади в Кресо — п. Батрак, делегат Колонії в Кресо—п. Бондаренко, голова Управи Громади Укр. Емігрантів у Парижі — п. Мельник. Зачитано було писемні звіти від Громад, які не змогли прислати своїх делегатів, — з Гренобля, Тулузи, Дижона, Оден-де-Тіша. Генеральний секретарь поіформував про життя Громад у Вілярі, Канах, Труа, Вертейяку, Шато-де-ля-Форе, Спілки Сільських Господарів.

Шалетська Громада втратила за минулий рік двох своїх видатних громадян: полк. Татарулю й сотн. Гутовського. На протязі минулого року праця Громади була більше інтенсивна, школа має великий поступ, число дітей у школі збільшилося до 46, були навіть прохання з боку французів, щоб їх дітей прийняли до української школи, але через брак місця в помешканні школи, їм відмовлено. На заклик Пластової Референтури при Генеральній Раді засновано Пластовий Курінь із 6 гуртків. Пластовий Курінь одягнуто в пластові однострої. Влаштовано було перше пластове свято. Громада звертає велику увагу на виховання молодого покоління. Культурний розвиток громадян високий. Культурні вимоги Громади все більші й більші. Приміщення, яке має зараз Громада, більше не вистачає, виникла ідея розбудуватися і для цього вже зроблено початки — куплено шматок землі, що коштує до 16.000 фр. Землю вже огорожено. На черзі стоїть справа будови будинку. Будинок проєкується вартості до 250.000 фр., в якому могли б зміститися всі установи Громади і школа, а тако-ж притулок для старих і інвалідів. Громада при напруженні може дати од себе до 60.000 фр., решту необхідно дістати на стороні. Потреба мати власний будинок пекуча, значіння його може бути велике, а тому необхідно, щоб як наш провід, так і ціла еміграція прийшли на поміч збудуванню власного дому, що може мати загально союзний і національний характер.

Делегат Ліонської Громади зазначив у своїй доповіді, що Громаді треба було прикласти великих зусиль для відкриття школи, бо деякі несвідомі елементи намагалися шкодити всім, чим могли. Труднощі переборені і школа успішно розвивається. Громада понесла велику втрату в особі покійного сотника Нестеровського, який до останнього менту був учителем школи при Громаді. Засновано пластовий гурток. Громада духово сильна й міцна, підтримує тісний зв'язок із козаками самостійниками. Часто дає вистави і т. ин.

Делегат Кнютанзької Громади доповів про життя своєї Громади, головна увага якої звернена на виховання дітей в українському дусі. Школа стоїть добре. Громадянство серед місцевого населення користується симпатіями, дирекція фабрики, на якій працюють українці, йде на зустріч Громаді, як організації.

Представники Громади й Колонії в Кресо висвітлили той стан взаємовідносин, в яких доводиться працювати організаціям. Місцеві дрібні непорозуміння негатиивно відбиваються на їх житті, особливо на вихованні молоді. Внесли побажання, щоб цей стан як найскорше було врегульовано.

Представник Громади у Парижі накреслив широкий план діяльності Громади на ближче майбутнє.

Із доповідей з місць зконстатовано посилення громадської праці. Шкільна справа на місцях набрала поважного значіння й розвивається

успішно. Поступ в організації Пласту. Праця як з національного, так і пропагандного боку ведеться посилено. Відмічено зменшення безробіття. Матеріальне піднесення громадян.

* * *

Другий день з'їзду, неділя 15-го серпня. Засідання розпочалося о 9 годині зранку вшануванням пам'яті померлих членів Союзу — полк. Татарулі, сотн. Гутовського і сотн. Нестеровського. Після чого відбулися доклади Генеральної Ради.

Оборона правних інтересів полягала в заступництві української еміграції перед різними французькими установами і в Офісі Нансена в Женеві. Виникли утруднення з отриманням паспортів «Нансена». Цією справою займається як Генеральна Рада, так і Українська Дипломатична Місія у Франції. Для українців несприятливо відбивається сучасне політичне становище у зв'язку з франко-совітським пактом; але разом з тим помітні де-які ознаки поліпшення ситуації. Псліпшилася справа заміни робітничих «карт д'ідантіте», які видаються автоматично. Знесено заборону вільного пересування по території Франції, що дало змогу вільного вибору місця осідку і підшукування праці для емігрантів.

Ратифікація французьким урядом юридичного статуту для біженців унормувала її правне становище. Але доводиться робити різні заходи щодо існування організованої української еміграції, бо влада не зацікавлена в цьому, а воліє краще її асимілювати. Влада йде назустріч батькам дітей, які натуралізуються.

Було подано протест до представника Ліги Націй у Франції у зв'язку з несправедливим розподілом фонду марки Нансена, що дало свої позитивні наслідки. У зв'язку з проектом ліквідації Офісу Нансена було подано Генеральною Радою меморандум, в якому висловлено побажання його реорганізації з тим, щоб українська еміграція була заступлена нарівні з іншими національностями. Робилися тако-ж заходи щодо вияснення питання військової служби українців у французькій армії, при чому вказувалося на те, що українську еміграцію не можна прирівнювати до «апатридів».

Загальне становище української справи в Женеві залишилося без змін. Українські інтереси в Офісі ігноруються. Засилля в Офісі ворожих нам представників не дає змоги користатися тими засобами, які має Офіс у своєму розпорядженні для допомоги еміграції. Більшість наших прохань про допомоги і позички відкидаються, не дивлячись на наші протести. 1938 року має наступити ліквідація Офісу. У зв'язку з цим з боку Генеральної Ради висунуено проєкт урегулювання емігрантського питання, який зводиться до того, щоб у кожній країні її урядом створено було керування емігрантськими справами з дорадчою радою із представників усіх національних еміграцій.

Здобуто було минулого року від Офісу Нансена позичку 1.500 шв. фр., допомогу — 1.000 шв. фр., і позичку, яку було видано 1932 року, обернено на допомогу. На влаштування пластового табору одержано — 4.000 фр. фр.

Культурно-освітня праця. Звернено пильну увагу на виховання нашої емігрантської молоді. Сітка українських шкіл збільшується. Школи дають добрі наслідки. Організація українського пласту у Франції поступає наперед. Пластова Референтура видає пластовий журнал «Скоб». Генеральною Радою у великій кількості розсилається по Громадах українська література.

Фінансовий стан Генеральної Ради тяжкий, що перешкоджає розвитку її акції. Членські внески поступають не задовольняюче, а та праця, яку провадить Ген. Рада, вимагає матеріальних затрат.

Щоб створити свою матеріальну базу, засновано при Генеральній Раді Господарчу Раду. Купівля шматка землі Шалетською Громадою й

проект будови власного будинку являється поважним кроком нашої еміграції наперед у забезпеченні себе матеріально.

Висловлюється жаль з приводу цілковитого ослаблення діяльності Головної Еміграційної Ради. Як громадський емігрантський центр, вона могла б відігравати поважну роль у нашому внутрішньому житті, як і на з'внї. Для піднесення праці Головної Еміграційної Ради стає konieczною необхідністю скликання конференції в найближчий час.

Справоздання по секретаріату Генеральної Ради. Загальний стан української еміграції у Франції покращав. Заробітня платня збільшилася і зменшилася кількість безробітних. Велася підготовча праця по організації нових шкіл і пластових гуртків. Робилися заходи перед представником Офісу Нансена у Франції для здобуття допомог хворим, що дало позитивні наслідки. Залагоджувалися справи юридичного характеру. Листовий зв'язок з організаціями був інтенсивний.

Звіт пластової референтури. Для організації українського Пласту у Франції засновано було при Генеральній Раді Пластову Референтуру, яка й руководить закладенням пластових гуртків при українських школах Союзу. Пластова справа поволі розвивається. Засновано вже 8 гуртків. Шалетський Курінь, який має 6 гуртків, одягнуто в пластові однострої. Між дітьми зауважується велике зацікавлення пластом. До українського пласту належать навіть чужі діти, не українці. Старші діти склали іешити на «першу зірку». Пластовою Референтурою видається журнал «Скоб». Зацікавлення пластом поширюється і серед старшого громадянства у Франції. Пластова справа у Франції знайшла зрозуміння в українських колах і по-за Францією. Прихильні замітки про Пласт у Франції було вміщено по деяких українських часописах. Треба відмітити заборону «Скобу» в Польщі, що відрізало дітей наших емігрантів у Польщі од єдиного пластового осередку на еміграції. Генеральною Радою здобуто від Офісу Нансена в Женеві 4.000 фр. фр. на влаштування пластового табору, який влаштовується в Шалеті од 17 серпня до 20 вересня. Малі засоби не дали спроможности влаштувати великого табору для всіх дітей українських шкіл, і до Шалету з інших Громад приїде небагато дітей.

Одним із гасел української еміграції сьогодні мусить бути — «Всіх українських дітей — до Українського пласту!»

Після доповіді пластового референта з'їзд прийняв наступну ухвалу: «З'їзд закликає всі Громади Союзу закласти Український Пласт для своїх дітей».

Звіт Господарчої Ради. Для зацікавлення українського громадянства господарчою стороною нашого організованого життя на чужині засновано при Генеральній Раді Господарчу Раду. Завданням собі Господарча Рада ставить: спричинитися до господарчого розвитку Союзу, організувати ті матеріальні сили, які, хоч і невеликі, все-ж у нас існують. Одним із перших своїх завдань Господарча Рада ставить створення «Господарчого фонду» при Союзі, який мали б скласти самі громадяни. Для пропаганди своїх починань Господарча Рада буде випускати «Господарський Бюлетень».

Після доповіді голови Господарчої Ради, з'їзд прийняв таку ухвалу: «З'їзд допорукає організаціям Союзу підтримати працю Господарчої Ради при Генеральній Раді».

Звіт по скарбниці Генеральної Ради. 30-го травня 1936 року господарка Генеральної Ради розпочалася з 919 фр. 20 сент., які їй залишилися в скарбниці від попередньої Ради. Поступило з 30 травня 1937 р. по 14-го серпня 1937 року — 43.224 фр. 70 сент. Видатків було — 39.712 фр. 60 сент. Готівки залишилися — 3.512 фр. 10 сент.

Було звернуто увагу на слабе поступлення членських внесків од Громад Союзу.

Звіт Шкільної Ради. За 1936-1937 шкільний рік Шкільна Рада мала зв'язок із 16 українськими школами у Франції. Із них 12 — постійні школи, а в 4 осередках Шкільна Рада приходила з посиленою допомогою порадами та шкільними підручниками. Осередки ці в таких місцевостях:

1. Кнютанж. Існує школа, якою опікується Громада. Навчання провадиться регулярно панією Токайловою.

2. Оден-де-Тіш. Існує школа, якою опікується Батьківський Комітет. Підтримують школу не лише батьки учнів, а й поодинокі українці, для яких навчання дітей української грамоти є питанням великої ваги. Навчання провадиться регулярно. Учителює п. М. Кузь.

3. Омекур. Школою опікується Батьківський Комітет. Підтримують школу всі українці. Школа зразкова. Навчання провадить п. Дебелій.

4. Біянкур. Школою керує Батьківський Комітет. Учителем школи п. Бахтин. Піднято питання про з'єднання шкіл Біянкурської і Паризької в одну; це дало б змогу підсилити матеріально з'єднану школу.

5. Париж. Школа з січня місяця с. р. приєдналася до сітки українських шкіл Союзу. Школою опікується Батьківський Комітет. Навчання провадить п. Статислазський і п. Парадовський.

6. Шалет. Школа при Громаді. За останні часи сильно розрослася. Стала необхідність мати більше помешкання. Громада для того вживає заходів. Школа стоїть дуже добре. Навчання провадиться регулярно. Учителюють п. Зубенко-Мотриченко і п. Семмо.

7. Сюрі. Школа фермерів розв'язалася з причини великої віддалі одної ферми од другої. Навчання провадить самі батьки по підручниках, які залишилися в школі.

8. Крезю. На початку шкільного року в Крезю була одна школа, якою опікувався Батьківський Комітет. Взаємовідносини Комітету з Громадою привели до того, що там утворилася друга школа при Громаді. Такий стан негативно відбивається на вихованні дітей. Вживаються заходи до примирення й утворення однієї спільної школи.

9. Вертейяк. Школа під керуванням п. Клеменюка, він-же і учителює. Велика розкиданість дітей утруднює регулярно провадити науку.

10. Ліон. В Ліоні є 2 школи. Одна при Громаді, учителював пок. Нестеровський. Друга школа відкрита Батьківським Комітетом, в якій учителює п. Бойко. Школа при Громаді дістає від Шкільної Ради необхідні підручники й грошеву допомогу, а друга лише підручники. Школа під керуванням Батьківського Комітету відмовляється з'єднатися з школою при Громаді.

11. Гренобль. Школи постійної немає, навчання з дітьми провадить п. Дорожинський в кожній родині зокрема, по черзі. Вживаються заходи щоб з наступним шкільним роком було відкрито постійну школу.

12. Коломбель. Надіслано на прохання громадян все необхідне для школи, але місцеві непорозуміння стали на перешкоді відкриттю постійної школи.

13. Діжон. Брак на місці відповідної людини, яка б могла учителювати в школі, не дало змоги відкрити постійну школу. З боку Шкільної Ради предоставено все необхідне, як підручники, так і допомога матеріальна для винагороди учителя. Справа відкриття школи в стадії підготовчий. Є надія, що з наступним шкільним роком школу в Діжоні буде відкрито.

14. Тулуза. Постійної школи відкрити немає змоги, бо українська колонія дуже розкидана. Шкільною Радою надіслано необхідні підручники, діти вчать ся по своїх родинях.

Крім цих осередків Шкільною Радою давалися поради що-до науки дітей, висилалися підручники і поодиноким нашим людям, які мають дітей і які вчать ся у себе дома.

Дітей шкільного віку, що вчать ся по українських школах у Франції, є 243. Засоби Шкільної Ради за відчінний рік склалися з допомоги із фонду марки Нансена — 12.250 фр. і допомоги Уряду — 2.636 фр. Разом 14.886 фр.

На протязі шкільного року представниками Шкільної Ради відвідано було 6 шкіл.

Успіх учнів у школах задовольняючий. Виявилось, що програм курсу завеликий. Щоб не переобтяжувати дітей, майбутній Шкільній Раді доведеться або скоротити програм, або курс розподілити з 4-хлітнього, як було дотепер, на 6-тилітній.

Шкільна Рада внесла на затвердження з'їздом такий кошторис на наступний шкільний 1937-1938 рік:

П р и б у т к и . Поступлення із марки Нансена — 10.193, допомога Уряду — 2.160; разом — 12.353 фр.

В и д а т к и . Допомоги школам: Кнютанж, Оден-ле-Тіш, Омекур, Гренобль, Крезю, Ліон і Діжон по 1.000 фр. — 7.000, Бійянкур — 1.500, Париж — 2.000, Шалет — 3.000, канцелярійні видатки — 160, поштові видатки — 100, підручники — 1.000; разом — 14.760 фр. Невистачаюча сума в 2.407 фр. мусіла б бути покритою збірками на місцях, пропорційно до одержуємих домог від Шкільної Ради, а саме: Кнютанж, Оден-ле-Тіш, Омекур, Бійянкур, Крезю, Ліон, Гренобль і Діжон — по 185 фр., Париж — 370 фр., і Шалет — 557 фр.

Даті Генеральна Контрольна Комісія зачитала свій акт, який вона склала після перевірки скарбниці й справ Генеральної Ради. Комісія знайшла, що подані скарбником Генеральної Ради прибутки й видатки відповідають дійсності і підтверджуються виправдуючими документами. Сальдо на 14-го серпня 1937 року — 3.512 фр. 10 с. Комісія вважає, що видатки на загальні справи Союзу із спеціальних фондів робити треба було б позичково, з таким розрахунком, щоб вони до кінця року були повернуті. Знайдено, що листування секретаріату з організаціями було досить обширне.

Після всіх докладів зроблено було перерву, і всі делегати були присутні в церкві на Службі Божій. Після служби, о 12 год. 30 хв., всі учасники з'їзду і велика кількість гостей зібралися на кладовищі Монпарнас на могилі св. пам. Пана Головного Отамана Симона Петлюри. По обидва боки могили стали прапори—Союзу і Громади в Крезю, а н.п. М. Левицький і В. Сиденко, від з'їзду, поклали вінок із живих квітів із національними стрічками.

Продовження з'їзду розпочалося дебатами по докладах, в яких приймали живу участь всі делегати. Після того керувачі справи Союзу склали свою демісію. З'їздом дано було їм абсолюторій. До складу нової Генеральної Ради обрано: п. М. Шумицького — голова, члени — пп. П. Вержбицький, С. Нечай, П. Йосипшин і М. Мельник. На запасових членів обрано — пп. В. Силенка і Ю. Наглюка.

До Генеральної Контрольної Комісії обрано : голова — п. Ю. Бацуца, члени — пп. П. Пашин та М. Левицький. Запасовими членами комісії — пп. Г. Маслюк та П. Гусак.

В біжучих справах обговорювалося питання так зв. «Української Хати» в Парижі, яка із громадської інституції перетворилася у приватну, але її керівники ще й досі прикриваються іменем громадянства, в той час як вона нічого спільного з її минулим завданням не має.

По вичерпанні всіх справ голова президії з'їзду п. М. Левицький звернувся до присутніх з подякою за ділове проведення праць з'їзду, побажав п. п. делегатам щасливої поворотної подорожі, і о год. 19,30 оголосив 13-й черговий з'їзд Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції закритим.

« НА ДАЛЕКОСХІДНІ ТЕМИ »

В ч. 3 з 25. V. 1937 р. часопису «На Далекому Сході», що виходить в Циндао (Хіні) вміщено статтю д-ра М. Мілька (бувшого секретаря правління Українського Національного Дому в Харбіні) на означену в заголовку тему, а в ч. 24 з 13. VI. 1937 р. «Маньчжурського Вістника» в Харбіні під тим-же наголовком надруковано спростовання голови Української Національної Колонії в Маньчжу-Ді-Го п. Ю. Роя.

Тому що і стаття п. Мілька, і відповідь голови колонії зачіпають дуже важливі для української національної роботи в Маньчжу-Ді-Го питання, необхідно їх більше висвітлити.

Пан Мілько в зазначеній статті обвинувачує правління Української Національної Колонії в Маньчжу-Ді-Го в тому, що

- 1) провід ліквідував усі українські національні організації в Маньчжу-Ді-Го та проголосив себе незалежним від будь-яких виборів,
- 2) провід ліквідував українські національні організації шляхом введення в бруд належних чинників місцевої влади,
- 3) провід опирається «на тій братії, що вже від років є нещастям українського визвольного руху на Далекому Сході й ім'я котрому «кулябківщина»,

4) провід тим всім обезличив «українську ідею на Далекому Сході» та що особи, що все це зробили, «відступили на все нижчі позиції».

Д-р Мілько апелює до українських кіл в Європі й, звертаючи їх увагу, радить «добре зостановитися над вищеподаним».

Що властиво сталося в українському Харбіні й чи справді саме в Харбіні треба бити «на алярм» та чи з тих саме причин, на які вказує п. Мілько?

Що до перших двох обвинувачень вичерпуючі пояснення дав голова колонії, які тут повторно з невеликими скороченнями.

Про те, які саме організації було ліквідовано та чому, голова колонії пише: «Це були Спортове Товариство «Січ», Спілка Українських Емігрантів, Спілка Українських Учителів, Українська Національна Громада та «Просвіта» в Харбіні.

«Щоб характер тих організацій та обсяг їх діяльності,—пише голова колонії,—були цілком ясні кожному, дозволю собі процитувати характеристику діяльності та праці тих організацій, подану панамі головами та секретарями ліквідованих установ, написану в листах до правління Колонії як раз з приводу одержання ними повідомлення про ліквідацію. Голова «Січі» п. Паславський в листі до правління УНК від 30. X. 1936 р. написав: «Товариство Січ основане групою офіцерів українців 1-го липня 1934 р... проіснувало зазедве кілька місяців та з початком 1935 р. ліквідувалось з причин: ворожого ставлення до Січі тодішнього Управління Українського Національного Дому... і відтоді навіть номінально ніде не значилося та не значиться». (Лист знаходиться в канцелярії правління УНК і кожний його може побачити).

Нагадаю, що головою управління Укр. Нац. Дому в той час був п. Павло Яхно, членами управління п. М. Мілько та Ів. Світ.

Де-що иншого, але тако-ж цікаве написав і голова Спілки Українських Учителів п. Марчишин. Підтверджуючи номінальну ліквідацію Спілки, п. Марчишин писав: «Одночасно сповіщаю, що Спілка Україн. Учителів не мала ніякого рухомого майна, ні печаток, ні штампів». Іншими словами, була в свій час добра воля створити якусь учительську організацію, але «обставини» не дозволили не тільки організувати учителів, але навіть набутти те перше, з чого звичайно організація зачинається. Спілка не передала ні одного протоколу, ні одної справи, які б свідчили, що організація дійсно працювала.

Немало місця уділив часопис «На Далекому Сході» так званій «кулябківщині» в Харбіні. Цим явищем часопис алярмує навіть ціле українське суспільство, а між тим голова Української Національної Громади, де

та «кулябківщина» ніби процвітала, пише: «З дня організації Української Національної Колонії (13 травня 1935 р.) Українська Національна Громада, як організація аналогічна (колонія), фактично не проявляла і не проявляє зараз абсолютно ніякої діяльності». (Лист 10. XI. 1936 р.).

Товариство «Просвіта» під час урядування управління Україн. Нац. Дому, де секретарем був п. Мих. Мілько (не останнє місце він тоді займав і в правлінні Просвіти), тако-ж не проявляла жадної діяльності й тільки після створення Української Національної Колонії Просвіта була трохи гальванізована, але вже на загальні збори Просвіти в 1936 році явилось лише одинадцять душ. Під час ліквідації і це товариство не представляло поважної працездатної організації, а мало тільки управу.

Це саме можна сказати і про діяльність Союзу Українських Емігрантів, з головою під час ліквідації п. С. Швединим.

Що-ж властиво було ліквідовано? — Не існуючі організації. Це добре відомо й авторові статті. Він знає, що фактично не було ліквідації, а було відібрано право панам головам та секретарям папірових організацій виступати в імені дійсних українських установ і творити «громадську opinie». Замість папірових організацій, криючись за якими, всім, кому не було лінь, давалась можливість і формальне право для внутрішнього каламутства, руйніцтва та антинаціональних заяв, була нарешті посилена та скріплена одна організація — Українська Національна Колонія, яка і взяла всю національну та культурну українську працю в Маньчжу-Ді-Го, як, звичайно, і всю відповідальність за неї і за загальний український національний напрямок.

Неправда, — писав далі п. голова Колонії, — що Українська Національна Колонія приймає й надає права дійсних членів громадянам з радянськими паспортами. Дане повідомлення є видумка автора статті чи часопису.

Цілком незрозумілим є тако-ж твердження, що певні чинники влади в Харбіні були введені в блуд. Лист від 18. IX. 1936 р. підписала особа, що протрудювала українську проблему взагалі, далекодійно зокрема, багато глибше й солідніше, ніж виявляють знання тих проблем автори статей часопису «На Далекому Сході». Вже по одному тому так серйозний акт не міг бути підписаний на підставі «блуду». Крім того, повинен я нагадати, що на загальних зборах Української Національної Колонії 2-го червня 1935 року, на яких присутнім був і п. Мих. Мілько, була прийнята що-до зазначених в горі фактів така постанова: «Установчі збори висловлюють побажання, щоб організації громадського характеру, у котрих статут ідентичний зі статутом УНК, саморозв'язались».

Так писав голова колонії. Та до того всього треба багато додати, чого пан голова з поважних причин місцевого характеру не вмістив у своє спростовання, а про що не повинен властиво мовчати ні один національно-думаючий українець.

В своїй статті п. Мілько пише: «Не влада проголошує Спільку Україн. Емігрантів по-за Українською Національною Колонією зі всіма від того наслідками... а з середини Української Колонії виникла ініціатива цієї акції і українськими руками ведеться вона».

Це правда. Але чому властиво тільки про цю Спільку згадав п. Мілько? Тільки Спілька відмовилась виконати наказ про ліквідацію й ця упертість стає зрозумілою лише тепер. По Шанхаю. Циндао, Харбіні розповсюджується брошура московською мовою під наголовком: «Українській Вопросъ. Статья предъдателя Дальневосточнаго Украинскаго Национальнаго Комитета С. И. Шведина. Шанхай 1937». Того самого п. Шведина, що був головою Спільки Українських Емігрантів у Харбіні під час ліквідації Спільки та який відмовився її ліквідувати. Брошура оздоблена портретом п. Шведина та його автографом. Сам п. Шведин живе в Харбіні, хоч брошури його видаються в Шанхаю.

Брошура складається з 3 розділів та 17 малюсінських сторінок. Розділи такі: короткий історичний огляд, українське питання на Далекому Сході, відношення московської інтелігенції до українського питання. Під цими голосними заголовками чого тільки не понаписувано! Тут і плу-

танина понять та нерозуміння термінів; незнання та перекручування загально-відомих фактів і елементарний дитячий примітивізм розуміння нашої історії та літератури і лепет немовляти про ролі Провідіння в історії...

Брошурка, властиво, того роду, що над нею не варто було б загалом ніде нічого й згадувати, але в наших умовах, при наших обставинах необхідно указати на неї, бо вона має у нас своїх «ярих» сторонників, що в ній побачили мало не «откровеніє», розрішення московсько-української проблеми, як коли й не в цілому, то бодай на Далекому Сході, агітаційний український матеріял і т. ин.

Та вернемось до брошурки. Голова б. Спілки Емігрантів на першій же сторінці говорить: Правительство УНР це тільки «бувше правительство Петлюри» тако саме «як бувше правительство гетьмана Скоропадського».

Не помітивши різниці між тими правительствами п. Шведин і на цілу нашу історію дивиться «оригінально». Вся історія України «це отчайдушний спротив проти татар, турок, литовців, поляків та московитян». З битв козаків родилась, зі слів п. Шведина, демократична республіка і т. д. Основна - ж думка подана не загальником, а дуже ясно й недвозначно у вигляді такого речення: «Може бути по волі Провідіння ті шляхи і нас приведуть у Київ знову для общерусского національного возрождения».

До цього мого підводиться все інше. Т. Шевченко це великий український поет та не треба забувати, — радить п. Шведин, — що «говорючи про значіння Шевченка в історії українського народу, необхідно пам'ятати, що поруч із стремлінням до національно-державної самостійності він у той самий час був душею Кирило-Методієвського Брацтва...», що Шевченко «дуже дорого заплатив «за свої демократичні федеративні ідеали».

Український театр робив велику роботу — це правда, та чим саме? На думку п. Шведина, постановкою драм «Тарас Бульба», «Богдан Хмельницький» та «Мазепа». Шкода, що п. Шведин не указав ще на глорифікацію Кочубея та Іскри. Цю хибу він, правда, виправляє далі. Подумайте тільки, «сам геніяльний Пушкін» скрізь зве Україну Україною без лапок, а для москалів це не переконуюче. Белінський — цей-же «колись обурювався мовою Шевченка, але звичайно був (трохи) не правий». (Дужки пана Шведина). Забув новітній історик, що москалі знають твори Пушкіна дуже добре, та що скрізь і всюди підкреслюють не Україну без лапок, а «Полтаву», «Клеветникамъ Росіи» та інше. Але як-же можна говорити про Шевченка і не говорити про самостійність України!! П. Шведин ставить і питання про самостійність і розбирає його, як то й належиться політичному діячеві з погляду міжнародного становища. Та тут у нього «виривається» така перлина. «З ким Україна в майбутньому зв'яже свою долю? Із Заходом чи Сходом (Московщиною)?»

Думаєте, Українська Держава має бути великою потугою світового значіння, як про це сьогодні мріє цілий український світ. Ні... Думаєте, що українці мають думати про створення такої потуги та до того стреміти? Ні... Над цим всім «усердно работаєт Германия и Польша». Чуєте цей припів, знайомий він вам?

Велика Британія, звичайно, тако-ж працює над створенням України, але «за заповітом Т. Шевченка, Україна завжди буде стреміти побачити свободолюбивий український нарід у «свобідній державі» — каже п. Шведин і тут-же ставить запит: в якій державі? Соборній Українській Державі? Милитесь. Т. Шевченко що правда стремів до самостійності та «при сучасному міжнародному становищі, ліпше майбутнє слов'янства (України тако-ж) можна мислити тільки при створенні нової свободної Росії», а тому слава Росії, а потім уже слава України, слава всім слов'янам.

Ось щоб припинити можливість компромітувати наш визвольний національний рух загалом та на Далекому Сході виданням такого роду

брошур і заяв в імені голів чи керівників папірових спілок чи комітетів і були в свій час прийняті належні міри. Не можна, звичайно, припинити видань такого роду, та можна бодай протестувати проти подібних комітетів і спілок.

Мусимо оговоритися. З приводу указаної брошури п. Шведин в «Манджурському Вістнику» оголосив замітку, в якій пишеться: «Стаття під таким заголовком (Українське питання) була виготовлена в свій час для вміщення в харбінській пресі, коли в ній друкувалися різні дискусійні матеріали по українському питанню.

«Яксь невідома (!!) мені особа використала цю статтю, викинувши з неї самі важні точки про далекосхідні симпатії українців та їх орієнтації, змінюючи місцями текст, видрукувала її, яко брошуру, й тим зробила мені неприємність велику. Тако-ж вміщено речення, які не узгіднюються з моєю ідеологією, як українського діяча».

Отже п. Шведин стверджує, що використана його, а не когось іншого, стаття. Це перше. По-друге, ніби викинуто точки про далекосхідні симпатії українців та їх орієнтації. Питаємо пана Шведина: до кого симпатії й на кого орієнтації? До Ніппон і ніппонців, чи до Хін і хінців? До москалів, чи загалом до СССР? До отамана Семенова і «вождя» Родзаявського, чи п.Славуцького? Це-ж при обставинах нашої роботи тут—речі основні; ні критися, ні замовчувати їх не лічить політичному діячеві, голові Спілки та керівникові «Далекосхіднього Національного Українського Комітету».

По-третє, змінено речення та вписано нові, «які не узгіднюються з моєю ідеологією». Які речення змінено, що саме внесено? Чому не подана «ідеологія» з приводу наведених мною цитат і думок, що напрошуються кожному самі собою при читанні того «твору». Це-ж можна подати в кількох рядках. Чому не використано «Маньчжурський Вістник», що вмістив такого роду спростовання? Чи-ж є справді переконливими такі неокреслені та двозначні заяви в таких важливих питаннях з боку бувшого все-ж керівника Комітету й Спілки?! Таких організацій в Харбіні не існує, бодай не існує легально.

Ось властиво такі статті, брошури, спростовання, декларації та заяви й складають суть харбінського малоросійства чи «кулябківщини», як то назвав п. Мілько. Це малоросійство є справді огидне явище. Ніхто з українців не береться й не буде його захищати, тим більше ніхто на нього не буде опиратися з числа членів правління УНК. Але навіть в такому питанні необхідно розрізняти тих наших «малоросів» чи «хахлів» (етнографічних українців), що про український національний рух і досі чують тільки від ворожих нам московських кол чи большевицьких агентів та з «Українського вопроса», і які політично цілковито неграмотні, від малоросів в роді автора «Українського питання», п. Любченків та інших, що свідомо горнуть в бік Москви, будь білої чи червоної.

Першого типу малоросів Українська Національна Колонія свідомо тягне до себе (не спірається на них, а прилучує їх до нашого руху), в своє коло, бо вірить, що в тих людях заговорить приспаний дух предків, що розбудить їх сплячку й що при певній роботі з ними, ці люди можуть стати корисними для нас громадянами й перестануть посилювати та підпирати чужу й ворожу до українства акцію. Для цих властиво людей видаються «Вісти» чи «Звідомлення» Української Національної Колонії, улаштовуються доклади, академії й все інше, все, що обурює чомусь так п. Мілька.

Що до іншого типу малоросів... Закриваємо Спілки, Комітети, позбавляємо права говорити в імені організацій та українському національному імені. Ось те все привело властиво до зміни так би мовити системи організації керуючого органу. Це врешті всі знають. Не солідними й незрозумілими тому здаються нам твердження п. Мілька про «князювання» «диктатуру», «бойрство» й т. д.

На ділі правління Української Національної Колонії складається з українців, що не від учора приймають активну участь в українському визвольному русі, осіб різного віку й різних політичних переконань.

Та ці люди об'єднані сьогодні стремлінням піднести українську національну ідею на найвищий ступінь, притягти симпатії до тої ідеї по можливості всієї української етнографічної маси, відтягти її від фактичного служення чужим і ворожим нам інтересам, виховати невеличку бодай групу жертвених та самовідданих молодих українських робітників на Далекому Сході та здобути для українського національного діла справжню повагу та пошану з боку авторитетних і відповідальних чинників Ніппон і Маньчжу-Ді-Го. Ці, властиво, стремління та велика комуністична та московська небезпека, що під різними формами насаєдає на українців тут зі всіх боків, і примушує і «націоналіста», і «гетьманця», і «уенерівця», не тільки сидіти рядом, а тісно співпрацювати, висуваючи на перший план все, що об'єднує, відсовуючи те, що могло б роз'єднати, посварити.

Це не «безхребетність», як де-хто любить гратися цим словом, а почуття, гостре почуття великої національної небезпеки. Нема й не може бути розмов про відступ на нижчі національні позиції. Зате все трудніше й трудніше ті позиції боронити від ворога, що не тільки всі свої сили кидє на нас, але вміло та дотепно використовує наші хиби, наших малосвідомих людей та інших... амбітників.

Сьогоднішній провід Укр. Нац. Колонії опирається на свій національний досвід у боротьбі, своє розуміння справи, що нічим не різниться від такого-ж розуміння нашими чільними національними діячами, своє знання українських мас в Маньчжу-Ді-Го, об'єктивні та творчі національні українські сили тут.

Так наші справи представляються в дійсності, а не так, як це представив їх п. Мілько.

Все вищезазначене вважаю необхідним подати до відома нашого громадянства, що нашими справами тут цікавиться.

Д-р І. Шлендик

СИМОН ПЕТЛЮРА *)

(матеріал для бібліографічного покажчика)

(Продовження)

241. Геродот Дм[итро]. Після стрілів в Парижі. <Лист з Букарешту>. «Тризуб», 1926, ч. 35-36, сс.: 44-46.
242. Геродот Дм[итро]. Преса Румунії про вбивство С. В. Петлюри. «Тризуб», 1926, ч. 37-38, сс.: 15-18.
243. Головний Отаман Петлюра вбитий в Парижі. «Український Голос». Вінніп., 1926, ч. 22, с. 1.
244. Довбивства Петлюри. «Свобода», 1926, ч. 134.
245. Левицький, В. Останній похід отамана Петлюри. <Від нашого кореспондента>. «Діло», 1926, ч. 124, с. 2.

*) Див. «Тризуб» ч.ч. 21-22 (571-72) з 30.V с.р., 23-24 (573-74) з 13. VI с.р., 26 (576) з 4. VII с.р., 32-33 (582-83) з 22. VIII с.р.

246. Левицький В. Чия жертва? <Від нашого кореспондента>.
«Діло», 1926, ч. 120, сс.: [1]-2.
247. Липовецький, С. Дні загального смутку.<Лист з Варшави>.
«Тризуб», 1926, ч. 37-38, сс.: 11-12.
248. М. С. Остання пошана.
«Тризуб», 1926, ч. 37-38, сс.: 12-15.
249. На домовину Великого Борця Українни.
«Канад. Фармер», 1926, ч. 22.
250. Над могилою Мученика.
«Канад. Фармер», 1926, ч. 27.
251. Нові ревеляції в справі смерті св. и. Симона Петлюри.
«Час», 1935, ч. 1765, с. 2.
252. Ол. П. Вражіння великої втрати.<Лист з Балканів>.
«Тризуб», 1926, ч. 39, сс.: 19-20.
253. Останній похід отамана Петлюри.
«Діло», 1926, ч. 124.
254. Памятник від усієї України. Привіт від велико-українського громадянства.
«Діло», 1926, ч. 120, с. [1].
255. Петлюра убийцький.<Перед замкненням числа>.
«Америка», 1926 ч. 60, с. [1].
256. Після вбивства отам[ана] Петлюри. Убийник жид-емігрант.
«Діло», 1926, ч. 116, с. 3.
257. Після вбивства отам[ана] Петлюри. Деклярація Українського Клубу.Панахида в Тернополі.
«Діло», 1926, ч. 132.. с. [1].

П. Зленко

(Далі буде)

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— В Іспанії. — На Азійському Сході. — Со-
вітсько-китайський пакт.

За останній місяць міжнародна ситуація неначеб-то не змінилася. Ті самі небезпеки, що й були, та сама непогожденість у взаєминах, ті самі невралгічні пункти. Не змінилося ніби нічого, але все дуже пригостралося, — і тут, у Європі, а особливо там, на Далекому Сході Азії.

В Іспанії. На суходолі чим далі, тим ясніше означається перемога армій ген. Франка над інтернаціональними бригадами уряду Валенсії. Останнім епізодом тої перемоги було взяття важливого порту Сантандеру на піренейському північному березі, звідки, одрізані од Валенсії

її прихильники на півночі, могли ще так сяк єднатися із світом. На час, коли писано ці рядки, сухоподільні операції ген. Франка спрямовано, з одного боку, на остаточне вичищення іспанської півночі од розкиданих по кутках валенсійських решток, а з другого — на підготування ширшої військової ініціативи в напрямках Мадрид-Валенсія-Барселона. Все говорить за те, що, використовуючи свої останні успіхи, прикладає він зараз усіх своїх зусиль, аби до зими покінчити з боротьбою, щоб не треба було ще раз перебувати одної зимової кампанії, такої тяжкої в умовах піренейського підсоння, в літі — майже тропічного, в зимі — майже арктичного. Як здається, назустріч йому йдуть уже й у ворожому таборі, бо з'явилися в пресі чутки, що каталанці з Барселони готові розпочати пересправи про капітуляцію, чому їм, однак, перешкоджають їх інтернаціональні бригади, які битися — б'ються, хоч дуже не охоче, але кидати Іспанію не сміють, бо бояться таки ще далекого пана свого, що їх туди заслав. Автому з часом буде видко.

До сухоподільного театру військових подій за останній час виразно доданий і морський. Колись становище ген. Франка характеризувалось тим, що він мав військо, але не мав флоту, бо валенсійські, тоді ще мадридські люди встигли заїтувати матросів, а морських старшин розігнати чи вбити. Тепер ген. Франко має і флоту, принаймні ту, яка йому в іспанських обставинах найбільше потрібна. Його надводні кораблі мають силу додержувати більше-менше ефективну блокаду на іспанських берегах Атлантичного океану. Явна річ, лише в територіальних водах. Що-ж до підводних його човнів, то вони розвинули жваву акцію на цілому просторі Середземного моря, од Іспанії аж до Дарданелів, пускаючи на лно численні торговельні кораблі, майже виключно совітські, що везуть до Валенсії чи до Барселони всякого роду військо та інше постачання. Є однак в нових морських операціях одна не зовсім ясна сторона. Сталось, наприклад, так, що підводні човни напали з мінами на англійський військовий корабель, пізніше — на два інші, тако-ж англійські. Кому належали оті нападники? Англійці кажуть, що воли їх «національність» не знають: французька й совітська преса говорить, що ті човни належать ген. Франкові, а германська преса категорично стверджує, що це були закам'юфльовані валенсійські чи московські човни, що мали спровокувати своїми вчинками сварку англійців з ген. Франком. Це останнє має дуже правдоподібний вигляд, але точних доказів того немає, а англійці, які одні мабуть знають правду, мовчать. Це з ними трапляється часто, коли якісь факти йдуть яюсь не по лінії їх сучасної політики, — вони їх бережуть тоді для того, аби використати в майбутньому.

Усі ці сухоподільні й морські події тяжко хвилюють політичні кола заінтересованих держав. — однім дають радість, других засмучують, третіх дратують до кінця. Радіють в Германії, а ще більше в Італії. З приводу взяття Сантандеру сам Мусоліні гратулював у публічній промові італійським добровільникам, бо, спричинившись до нього, вони зміли з себе колишню поразку на Мадридському фронті і відкрили себе славою. Радіють і в де-яких менших державах з мотивів ідеологічних. З тих самих мотивів сумують в значній мірі й у Франції, бо вказаний перебіг іспанських подій являється великим ударом по престижу більшости партій, що входять до урядової коаліції. Але сум той посилюється й переходить майже в роздратовання, бо для Франції справді таки дуже буде неприємно, з політичного боку, коли в Іспанії остаточно запаує ген. Франко, встановивши, як це вже він і заповів, як найкращі погоджені взаємини, з одного боку, з Мусоліні, а з другого, — з Гітлером. Але найбільше засмучені й найтяжче роздратовані — це совіти. Бо-ж іспанська їх авантюра цілому світові наявно вказує, які безглавні й немічні вони, коли беруться якоїсь ширшої європейської ініціативи та по дорозі зустрічають противагу їм, справжню європейську ініціативу. Не помагають їм тоді ні безконтрольні їх вчинки, ні безконтрольні видатки гроша, ні танки, ні аероплани, ні інструктори, ні з рештою й III-ій Інтернаціонал, хоч і поставив він усе, що міг і був у силі, а саме розголос у пресі й десятки тисяч інтернаціональ-

них добровільців. До певної міри можна вказати, що іспанська авантюра совітів в Європі була корисна, бо совітські в ній сили знемоглися на Піренеях і хто знає чи знайде їх ще багато в Європі Москва в той час, коли вони будуть їй самій такі потрібні.

Хто веселий, хто засмучений, а Англія — мовчить. Мабуть таки тому, що властиво їй з іспанського боку нічого не загрожує. Мовчить і утворений нею в Лондоні відомий невтручальний комітет, але як раз тому, що всі ті події загрожують його існуванню. З ним стає так. Як про те було вказано на цьому місці, італо-германо-совітські в ньому сперечання не знайшли собі якогось вирішення, навіть якогось словесного, формального. Тоді комітет розійшовся й запропонував одному з своїх людей, голандському адміралові зробити доклад. Адмірал, як військовий і незаінтересований, об'єктивно роздивився справу і зовсім не дипломатично запропонував: — Припинити все, бо справа мовляв так заплуталася, що годі її розв'язати. Як поступить комітет, поки незнати, але може й послухає адмірала, бо вже й внесків до нього ніхто, крім Англії, не робить.

Такі події переходять на крайньому заході Європи. На Далекому азійському Сході вони ніби-то ясніші, але може тому й далеко важливіші й небезпечніші. Ми вже про них говорили на цьому місці. Формальної війни там немає, дипломатичні китайсько-японські зносини заховані, Китай навіть у цих днях заплатив Японії якусь частку, що припадає їй з приводу повстання боксерів, яке відбулося в 1890-х роках. Але бої ідуть на всіх фронтах, од Калгану до Шанхаю, на морі — повна блокада китайців, на суходолі — аеропланові погроми. Хоч і як за останнє десятиліття дбали китайці скласти добру армію, з того мало що вийшло, й японці не мають перед собою якихось непереможних трудностей військових. Вони вже майже очистили цілий північний Китай і під гарматний гомін у Шанхаю ставлять на півночі свій новий домініон, а може й два чи три — це буде видно.

Сталися були вже й інциденти, що за інших часів могли б мати тяжкі наслідки, як бомбардування китайцями американського броненосця, як поранення японцями англійського амбасадора, але все це залагоджується в добрий спосіб, бо ні Англія, ні Америка втручатися до боротьби, як здається, не мають найменшої волі. — Принаймні доки, доки не займані стоять їх інтереси в Середньому й Південному Китаї, а японці їх не займають. Виявляє ніби-то охоту втрутитися третя держава, життєві інтереси якої справді захоплені як найтяжче, — це совіти. На початках сиділи вони тихо, як води в рот набрали. А 21 серпня враз заговорили, бо урочисто склали з Китаєм пакт про ненапад. Пакт на зовень, як пакт, нічого нового, бо повторені в ньому тези, що вже оскомину набили і всім потрібні стали. За інших обставин на нього ніхто не звернув би найменшої уваги, але совіти вибрали для цього як найвищий час японо-китайського конфлікту, аби вказати, де лежать їх інтереси та куди вони прикладають симпатії свої.

Чому цей пакт ні з того, ні з цього на світі з'явився? Читаючи його, причин не бачиш, але мабуть вони приховані в тому, що не опубліковано в тих додаткових писаних чи словесних згодах, що про них погоджені сторони мовчать. Про них сповіщають їх противники, японці. В тих додаткових згодах говориться про совітську допомогу Китаєві, коли японці на півночі захоплять певні пункти в Монголії. Пункти ці вже захоплені і, як повідомляють у пресі, й допомога вже розпочалася. Ідуть вже танки, летять аероплани, інструктори і т. п. Ту саму картину, що ми її бачили в Іспанії, зачали московські люди малювати й на Далекому Сході. Спричинився до неї ніби то все той славетний маршал Блюхер, який, як подають у пресі, бажаючи вибратися з Москви, де в нього горить земля під ногами, переконав, що Японії немає чого зараз боятися, а можна й повоювати з нею.

В Іспанії совітська авантюра не вдалася, чи вдасться вона в Китаї? Відповідь на це рано чи пізніше дадуть японці.

Observer

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Виклади в Бібліотеці. За останній час в Бібліотеці відбулися два дуже цікавих виклади приїзжих гостей — проф. А. Яковлева з Праги та проф. Д. Дорошенка з Варшави.

Проф. А. Яковлів темою для свого доповіді, що відбувся в суботу, 4 вересня, взяв вельми цікавий і характерний пам'ятник XVII віку — «Пересторогу Теофіла Бобровича, українського шляхтича, з. р. 1668». Перейнята глибоким патріотичним почуттям «Пересторога» Бобровича, що, знаходячися на московській службі, мав на душі добро Україні і її гіршу долю, заціпила співзвучні струни в сернях слухачів, а детальний аналіз даних, що збереглися, та коментарії до них вельмишановного докладчика, викликав із забуття цю маловідому трагічну постать нашого минулого.

З огляду на інтерес цього документу, подаємо «Пересторогу» Бобровича повністю в цьому-ж числі «Тризуба» (стор.9-11).

Перед лекцією дорогого гостя привітав голова Ради Бібліотеки, який по закінченні викладу склав високоповажному професорові подяку за цей дуже цікавий і популярний доповіді, що їх для зачитання в Бібліотеці автор був ласкавий надіслати з Праги.

Проф. Д. Дорошенко, який допіру повернувся з великої подорожі, відбутої Кана-

дою, в неділю, 5 вересня ввечері, поділився своїми враженнями з життя наших 'заокеанських земляків.

Доповідь його, ілюстрована багатим фактичним матеріалом, майстерно виконана, захопила аудиторію, подяку якої іменем присутніх склав голова Ради Бібліотеки. Він-же, вітаючи найвизначнішого сучасного історика України, одмітив з признанням, що проф. Д. Дорошенко належить до тих наших учених, які виявили увагу до Бібліотеки, надсилаючи свого часу доклад про В. Горленка.

Дорогий гість привіз землякам у Європі привіт од канадських українців, який він і передав присутнім.

— Портретна галерея у Бібліотеці збагатилася за останні місяці низкою портретів наших визначних діячів. В першу чергу треба відмітити портрет почесного члена Бібліотеки акад. Степана Смаль-Стоцького майстерної роботи пані К. Антоновичевої в Празі.

Перебування в Парижі голови Української Парламентарної Репрезентації в Польщі В. Мудрого дало змогу Бібліотеці збагатитися портретом цього визначного політичного діяча.

Так само використала Бібліотека недавнє перебування в Парижі заслужених наших діячів — професорів М. Славінського і Ст. Сірополка, щоб зробити портрети і з них.

Останні три портрети — це робота нашого відомого артиста-майляра Л. Перфецького, талановитий пензель якого так уже прислужився до збагачення Бібліотеки.

На пошану проф. А. Яковлєва, який перебував у Парижі закінчуючи деякі свої наукові праці, влаштувала Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, в неділю, 5 вересня вдень, прийняття в своєму помешканні. Заслуженого нашого громадського діяча і визначного державного мужа привітав голова Союзу п. М. Шумицький. Іменем Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції склав привіт голова Товариства ген.-хор. О. Удовиченко.

Зворушений, проф. А. Яковлів, дякуючи за увагу, оповів присутнім про життя нашої еміграції в Чехословаччині, особливо докладно сплянюючись на житті Музею Визвольної Боротьби України.

Присутні з великим заінтересованням вистукали повідомлення визначного гостя, особливо зацікавлення виявляючи до справи будови власного дому для Музею. На цю мету присутніми тут-же було зібрано 35 франків.

— Гості з Галичини. Паризька українська колонія мала приємність вітати у себе дорогих і рідких гостей — голову Української Парламентарної Репрезентації, віце-маршала польського Сейму п. В. Мудрого та сенатора п. О. Луцького

Високоповажні гості відвідали Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, докладно її оглянули, особливої уваги уділяючи Музеєві св. пам. С. Петлюри. Так само ознайомилися вони з виставою на честь гетьмана Івана Мазепи, що саме тепер відбувається в Бібліотеці.

— У вівторок, 7 вересня, пан президент В. Мудрий і пан сенатор О. Луцький були ввечері на прийнятті, що його влаштовано було на їх честь у господі панства Прокоповичів.

Крім рідких гостей з рідного краю, за товариською бесідою зібралися п. проф. А. Яковлів з Праги та найчільніші представники української колонії в Парижі.

— В четвер, 9 вересня, українська колонія в Парижі провозжала на Північному двірці голову Української Парламентарної Репрезентації в Польщі п. В. Мудрого й сенатора п. О. Луцького, передаючи дорогим гостям привіт і пошану од наших організацій у Франції.

Коли потяг рушив, серед тих, хто проважав, залунало голосне й однодушне — «Слава Україні!»

— Загальні збори батьків та жертводавців Української Дитячої Школи в Оденде-Тіші відбулися 1 серпня с. р. На цих зборах було обрано новий Шкільний Комітет у такому складі: пп. М. Кузь — голова, І. Уширенко — секретарь, І. Лук'яненко — скарбник, Б. Влащенко — член Комітету.

Новий часопис

У Коломиї почав виходити новий місячний часопис «Веселка». В передовій статті так окреслює «Веселка» свою національно-політичну позицію:

«Напередодні великих подій і надій ми, українці, будьмо на поготівлі їх сприйняти й використати для відновлення нашої суверенної Держави — Української Народньої Республіки — над Дніпром.

«В ці тривожні й непевні дні ширша наша Батьківщина — Україна — вимагає від усіх нас підпорядкуватись одній вищій ідеї й усю духову й фізичну зборницьку енергію нації, закумулювати в крицеву цілість і під проводом одиноко легального Державного Центру — Уряду Української Народньої Республіки — спрямувати проти московської окупації України.

«Іншої концепції сьогодні бути не може! Тут мусимо те-ж виявити максимум державницької зрілості й органічної консолідації на шляху до єдиної високої мети, що ним так вперто й безкомпромислово на протязі довгих років змагає Уряд Української Народньої Республіки».

З особливою увагою слід поставитися до розуміння й пропаганди «Веселюк» — нового пресового органу Галицької землі — важливих завдань українського народу під теперішню хвилю

у його боротьбі за відновлення своєї державности.

Щастя Боже на шляху до правдивої соборности!

С.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Вістник, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Книжка 9. Вересень 1937. Львів.

— Веселка, інформаційний бюлетень. Ч.1-2, вересень 1937. Коломия.

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНИЧНО - ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ В ПОДЕБРАДАХ

Високі курси Громадської Агрономії

Сенат Українського Технично-Господарського Інституту позаочного навчання (УТГІ) в Подєбрадах ухвалив урухомити Високі Курси Громадської Агрономії, на які будуть приймати в характері дійсних студентів осіб, що закінчили високі школи та середні сільсько-господарські школи, а решту осіб — в характері «вільних курсантів».

Курси громадської агрономії мають своїм завданням дати можливість діячам та працівникам різних галузей громадської агрономічної праці поновити свої знання, а тако-ж поглибити та усвідомити методологію громадської агрономії, як спеціальної роботи над поліпшенням масового сільського господарства. Разом із тим цими курсами мається на увазі задовольнити потребу діячів громадської агрономії у фаховій спеціальній консультації.

Кожному агрономичному робітникові за сучасного розвитку громадської агрономії доводиться виступати: а) в ролі вчителя та проповідника нових методів господарювання й тому зустрічатися в своїй праці з потребою знання основ впливу на відповідну аудиторію, як що-до розуміння її психології, так і що-до володіння технічними засобами реалізації цього впливу. Для переборення перешкод в цьому напрямі йому необхідно знати тако-ж й уміти аналізувати ті спеціальні побутові та соціальні чинники, що затримують просякнення ідей нового поступового господарювання в масове господарство; б) другою, неменше важливою, функцією громадського агронома є праця організатора, де він виступає в ролі консультанта окремих господарських підприємств, їх керівника та провідника й будівничого різних товариських господарських інституцій. Тут йому, окрім тільки що згаданих умов соціального та побутового порядку, методики пропаганди та агітації, треба володіти спеціальними додатковими відомостями та методами по організації як всього дрібного господарства, так і окремих його галузей. Разом із тим в організації праці громадському агрономові постійно доводиться стикатися із вимогами «найдоцільнішого» в умовах селянського господарства обчислення продуктивності його, се-то організації в ньому рахівництва; в) нарешті третьою тако-ж органічною частиною праці громадського агронома постійно залишається робота дослідника місцевого господарства, що має дати наукове обґрунтування його діяльності. Знову таки й тут в додаток до тієї підготовки, що мається в кожного агрономичного діяча, приходять потреби спеціального практичного порядку що-до методики вивчення району діяльності, складання програми праці, реєстрації її та обчислення її продуктивності.

Відповідно до зазначених завдань, що мають свій ґрунт у практичній безпосередній праці громадського агронома й що постійно повстають перед ним у дійсності, скомбінована програма курсів по громадській агрономії. Вона відповідає на всі ці запити й допомагає у вирішенні таких із них, які ніяка програма передбачити не може. З цього погляду курси громадської агрономії мусять бути по всіх їх розділах суцільно методологічними.

Виходячи з цих міркувань, намічено таку конкретну програму цих курсів:

Частина I. — «Підстави й загальна методика праці громадської агрономії» (курс 116). Громадська агрономія, як організація та система заходів поліпшення масового сільського господарства, її значіння та досягнення в різних країнах світу. Західно-українське село, його історія та побут. Психологія та суспільна дидактика. Соціологія та соціальні чинники поступу господарства. Основні правила промовляння. Практика впливу на аудиторію, на збори, на селянські осередки. Оцінка аудиторії. Методи зацікавлення аудиторії. Методика викладання обраної теми. Позашкільна сільсько-господарська освіта, види її та умови їх примінення. Методика аудиторного навчання агрономії. Методика позаочного, наочного, показового та змагального навчання агрономії. Масові (колективні) досвіди, їх організація, техніка та показковість (демонстративність). Сільсько-господарські організації (с.-г. товариства, гуртки то-що). Вивчення району діяльності громадського агронома. Попередня (початкова) агрономічна праця. Системи громадської агрономії. Складання програми й плану діяльності громадського агронома, реєстрація громадської агрономічної діяльності та методи обліку її продуктивності (ефективності).

Частина II. «Спеціальна методика праці громадської агрономії» (Курси 117-128). Землевлаштування та комасація. Державні громадські заходи для розбудови й поліпшення: хліборобства, луківництва, селекції та насінництва с.-г. рослин, скотарства та птахівництва, селянського молочарства, садівництва, виноградарства, городництва, селянського лісівництва, с.-г. промисловости. Селянське господарство та кооперація. Рахівництво в селянському господарстві. Організація селянського дрібного господарства.

Підручники курсів, яких намічено тринадцять, творитимуть два теми (частини): частина I — «Підстави та загальна методика праці громадської агрономії» — 26 лекцій (208 стор. у 4-). До написання цієї частини запрошено вісім фахівців — чотири з Галичини, а чотири — з еміграції.

Частина II — дванадцять окремих малих курсів у спільній обгортці під загальною назвою: «Спеціальна методика праці громадської агрономії» — 34 лекції (272 стор. у 4-). До написання цієї частини запрошено 10 фахівців.

Редакційна комісія: керівники Агр.-Лісового Відділу УТГІ — проф. В. Чередів, проф. К. Мацієвич, доц. Вікт. Доманицький та доц. д-р інж. К. Осауленко. Редактор мови — доц. Вікт. Доманицький. Разом підручники цих курсів мають складатися з 60 лекцій (біля 480 стор. у 4-, або 60 аркушів друку). Всіх авторів — вісімнадцять.

Така за навчання (з підручниками) — 175 кч., самі підручники (без навчання і порад) — 125 кч. Якщо взяти під увагу девальвацію чеської валюти та той зміст, що заповідається, доводиться признати ці оплати дуже низькими. До того-ж адміністрація УТГІ дозволила вплачувати належності за курси громадської агрономії ратами.

На прикінці треба зазначити, що ця культурна акція УТГІ може мати значіння не лише для самих агрономів та громадських агрономічних діячів. Справа в тому, що методи праці в інших ділянках громадської діяльності, як от діячів «Просвіт», кооператорів, діячок жіночо-

го руху, громадських інженерів, лікарів, адвокатів, священників то-що в багатьох рисах подібні до метод праці громадського агронома, — лише в громадській агрономії ці методи більше розроблені, випробовані й систематизовані, ніж в інших ділянках громадської праці (за виключенням ділянки педагогіки та дидактики). Крім того, ті-ж самі представники української інтелігенції, помимо свого фахового заняття, часто працюють тако-ж у різних господарських організаціях та установах. А ця праця здебільшого тісно зв'язана з суто агрономичною працею тих-же установ, — отже провідникам господарської громадської праці конче необхідно ознайомитися й з методикою суспільно-агрономичної праці. Т о м у щ и р о р а д и м о у к р а ї н с ь к і й і н т е л і г е н ц і ї б л и ж ч е з а з н а й о м и т и с я з н е ю .

Прохання про впис на курси громадської агрономії треба подавати на ім'я Директора УТГІ, долучивши до прохання короткий опис життя та засвідчений відпис документа про освіту. Рівночасно — вислати таксу чи вартість підручника, з Польщі — доштовою складанкою через Поштову Касу Ощадности в Варшаві на conto No 194.701 (власник conta: «Poštovní Sponitelna v Praze — Praha») з допискою на середньому відтинку складанки: «pro účet č. 15.135 — Ukrajinský Technicko-Hospodářský Institut — Poděbrady; з Румунії — Dm. Herodot — Bucuresti, Delea Veche 45; з інших країн — міжнароднім поштовим переказом.

Перспекти висилає УТГІ та Краєве Господарське Товариство «Сільський Господар» у Львові — Ринок 10, II пов. На ширші інформації прикладати 2 корону поштову марку (в ЧСР), або міжнародній поштовий купон (з-за кордону).

Адреса: Ukrajinský Technicko-Hospodářský Institut, Poděbrady, Tchecoslovaquie.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, P a r i s 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

В Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі

(41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9)

в суботу, 11 вересня с. р., з год. 20,15 відбудеться доповідь композитора

Ю. Пономаренка

на тему

«ЛЕГЕНДИ ПРО ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПУ В СВІТОВІЙ МУЗИЦІ»

Вступ вільний.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1937 році по-старому і за участі тих самих співробітників.

Запрошено тако-ж до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр. на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	3 зол.	0,75 зол.
РУМУНІЯ	550 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	25 леїв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

На пошану Гетьмана Ів. МАЗЕПИ

Цього року минає 250 літ, як Іван Мазепа обняв гетьманську булаву (25 липня ст. ст. 1687 року). З цієї нагоди Українська Бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne) влаштувала

ВИСТАВУ ПРИСВЯЧЕНУ ПАМ'ЯТІ І. МАЗЕПИ

Значна частина вистави торкається союзу Мазепа з Карлом XII. На виставі зібрано колекцію світлин портретів гетьмана, література про нього українською і чужими мовами, гравюри й картини різних малярів, музичні твори й т. п.

Вистава триватиме до жовтня місяця с. р. Для відвідин вистави Бібліотека відкрита щодня, крім понеділка, від 2-ої до 8 год. веч. Організації вистави допомогли українські наукові інституції та окремі особи. Підчас вистави буде кілька відчитів.

Упорядчик вистави — артист-маляр Л. Перфецький.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет

Адміністратор : Л. Косеяко
Le Gérant : M-me Perdrizet